

Unia polsko-litewska

Oś czasu

Genealogia

Władysław
Łokietek

Elżbieta
Łokietkówna

Karol Robert
Andegaweński

Kazimierz Wielki

Ludwik
Węgierski

Władysław
Jagiello

Jadwiga

Polska w czasach Kazimierza Wielkiego

Królestwo Polskie i Wielkie Księstwo Litewskie

Notatka z lekcji

1. Koniec dynastii Piastów na polskim tronie.
2. Rządy Andegawenów w Polsce.
3. Unia polsko-litewska w Krewie.
4. Wielka wojna z zakonem krzyżackim i bitwa pod Grunwaldem.
5. Pokój w Toruniu.
6. Unia w Horodle.
7. terminy: Andegawenowie, unia personalna, sobór, Wielkie Księstwo Litewskie, Jagiellonowie.
8. postać historyczna: Ludwik Węgierski, Jadwiga, Władysław Jagiełło, Wielki Książę Witold, Paweł Włodkowic, Ulrich von Jungingen

Terminy

Andegawenowie - dynastia będąca boczną linią francuskiej dynastii Kapetyngów. Jej przedstawiciele panowali, między innymi, na Sycylii, Węgrzech, w Albanii i Polsce.

Jagiellonowie - dynastia królewska wywodząca się od wielkich książąt litewskich, gałąź Giedyminowiczów.

Sobór - spotkanie biskupów całego Kościoła w celu ustanowienia praw kościelnych i uregulowania spraw doktryny wiary i moralności.

Unia personalna - związek dwóch lub więcej państw posiadających wspólnego monarchę, prezydenta lub inny organ władzy, przy zachowaniu przez te państwa odrębności prawnej, politycznej.

Wielkie Księstwo Litewskie - potocznie Litwa – państwo powstałe przez zjednoczenie plemiennych księstw litewskich w roku 1240 przez Mendoga. Od 1316 do 1569 pod władzą dziedzicznych wielkich książąt litewskich z dynastii Giedyminowiczów. Od 1385 w unii z Polską.

Ludwik Węgierski

- Lata życia 1326 - 1382.
- Syn Elżbiety Łokietkówny i Karola Roberta, króla Węgier z francuskiego rodu Andegawenów.
- Węgrzech znany jako Ludwik I Wielki.
- Król Węgier w latach 1342–1382.
- Król Polski w latach 1370–1382.

Jan Matejko

Polska pod panowaniem Ludwika Andegaweńskiego

- Śmierć Kazimierza Wielkiego w 1370 r. – wygaśnięcie dynastii Piastów.
- Na tronie polskim zasiadł Ludwik Andegaweński (1370 r.).
- Rządy Ludwika Węgierskiego to okres polsko-węgierskiej unii personalnej.
- Król nadał w Koszycach (1374 r.) przywileje szlachcie polskiej w zamian za uznanie przez szlachtę praw do korony polskiej jednej ze swych córek;
 - przywilej koszycki zmniejszył podatki z dóbr szlacheckich.
 - zwolnił szlachtę z ponoszenia kosztów budowy zamków warownych,
 - króla zobowiązał do wynagradzania szkód ponoszonych przez szlachtę w wyprawach wojennych.
 - przywilej ten ograniczył władzę królewską.

Jadwiga, Król Polski

- Po śmierci Ludwika Andegaweńskiego na tronie polskim dziesięcioletnia Jadwiga.
- Koronowano ją na króla Polski w roku 1384.
- Moźnowładcy polscy, rządzący krajem w imieniu małoletniej królowej, zdawali sobie sprawę, że większość władzy przejmie jej przyszły małżonek.
- Jadwiga, łagodziła wszelkie zatargi polityczne, była zwolenniczką pokojowego rozstrzygnięcia sporów polsko-krzyżackich.
- Jadwiga została wychowana i wykształcona tak, by móc zostać dobrą królową.
- Królowa Jadwiga z wielkim szacunkiem odnosiła się do Kościoła.

Jadwiga Andegaweńska,
Antoni Piotrowski

Jadwiga ratuje uniwersytet w Krakowie

- Królowa Jadwiga bardzo ceniła wiedzę i uczonych. Podjęła starania, by odnowić podupadły uniwersytet w Krakowie. Doprowadziła do utworzenia wydziału teologicznego.

- *...nakazała przekazać wszystkie klejnoty swoje, szaty, pieniądze, i wszystek sprzęt królewski na wsparcie dla nieszczęśliwych i na założenie naukowej wszechnicy w Krakowie...*

Jan Długosz

- Królowa nie zdołała jednak osobiście dokończyć rozpoczętego dzieła. Zaskoczyła ją przedwczesna śmierć. Wykonując jej testament, król Władysław Jagiełło doprowadził w 1400 roku do ponownego otwarcia Akademii Krakowskiej.

Fundacja Wydziału Teologicznego Uniwersytetu w Krakowie - ofiarowanie klejnotów. Piotr Stachiewicz

Akademia Krakowska

- Na obrazie - w środku - królowa Jadwiga wręcza akt darowizny i przywilejów biskupowi krakowskiemu Piotrowi z Rogalina. Biskupi krakowscy byli bowiem stróżami i opiekunami Akademii.
- Kronikarz Janko z Czarnkowa akt ten wpisuje do swej kroniki.
- Żaczek trzyma model Akademii.

Jan Matejko. Założenie Szkoły Głównej przeniesieniem do Krakowa ugruntowane.
R.P. 1361–1399–1400.

Jadwiga Andegaweńska

„Królowa była ozdobą kleru, rosą dla biednego, kolumną Kościoła, łaskawością dla dostojników, czułą opiekunką obywateli, matką biednych, ucieczką nędzarzy, obrończynią sierot, kotwicą słabych, opiekunką wszystkich poddanych.”

Stanisław ze Skalbmierza, rektor Akademii Krakowskiej,

Początek unii polsko-litewskiej

- Po śmierci Ludwika Węgierskiego w 1382 r. królem Polski została jego córka Jadwiga.
- Zawarcie polsko-litewskiej unii w Krewie – 1385 r.;
 - księżę litewski Jagiełło miał poślubić Jadwigę Andegaweńską,
 - warunkiem zawarcia małżeństwa był chrzest Jagiełły i całej Litwy,
 - w 1386 r. odbyła się koronacja Władysława Jagiełły.
- Rządy Jadwigi Andegaweńskiej;
 - odzyskała Ruś Halicką,
 - odnowiła Akademię Krakowską,
 - Jadwiga Andegaweńska zmarła w 1399 r.

Chrzest Litwy. Piotr Stachiewicz

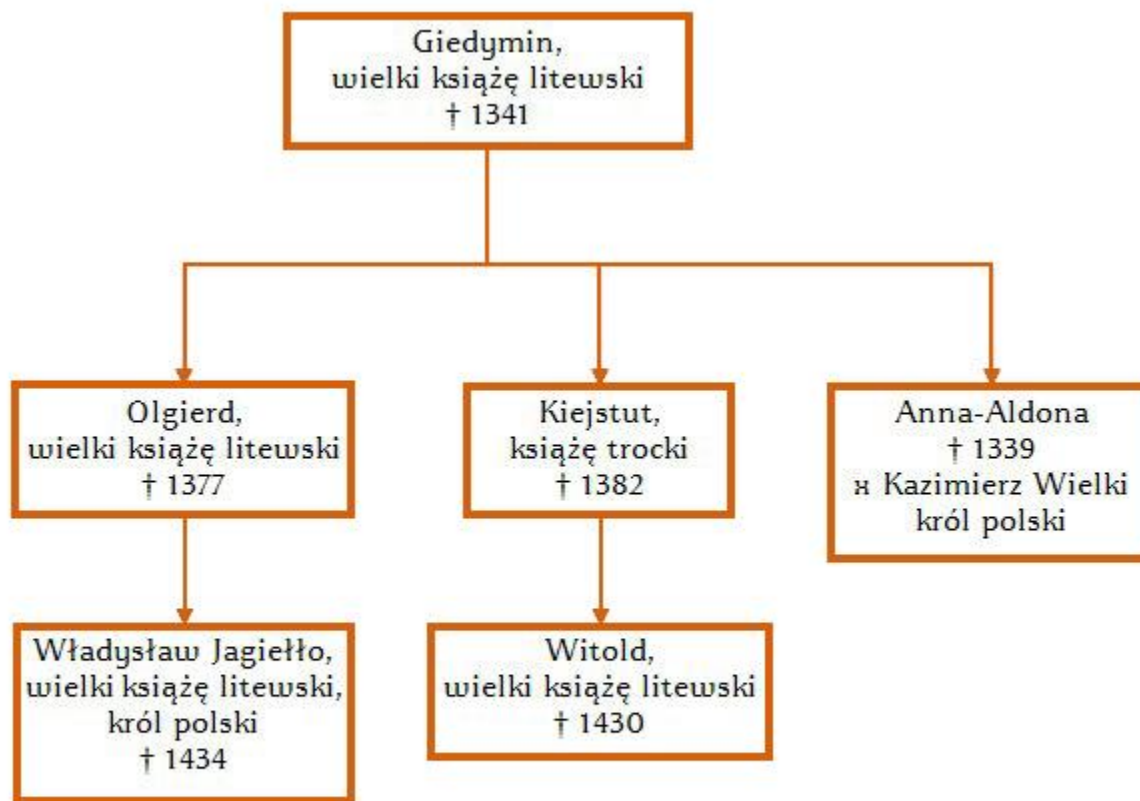
Wielkie Księstwo Litewskie

Oczekiwane korzyści unii polsko-litewskiej

Polacy mieli nadzieję, że:	Litwini liczyli na to, że:
Skończą się litewskie najazdy.	Zamienią wroga w sprzymierzeńca.
Wspólnymi siłami odzyskają utracone ziemie, zwłaszcza Pomorze Gdańskie.	Wspólnymi siłami obronią się przed Krzyżakami.
Polscy możni chcieli uzyskać ziemie i stanowiska na Litwie.	Uzyskają polską pomoc przeciwko Moskwie.
Kościół pragnął nawrócić ostatni pogański kraj Europy.	Przyjmą chrzest od Polaków, a nie od znieawidzonych Krzyżaków.
	Chrzest odbierze Krzyżakom pretekst do najazdów.
	Wielki książę miał nadzieję zostać królem Polski.
	Bojarzy chcieli otrzymać uprawnienia polskiego rycerstwa.
Oba państwa spodziewały się, że wzrośnie ich siła i znaczenie w Europie.	

Tablica genealogiczna Jagiellonów

x - małżeństwo † - zmarł/a

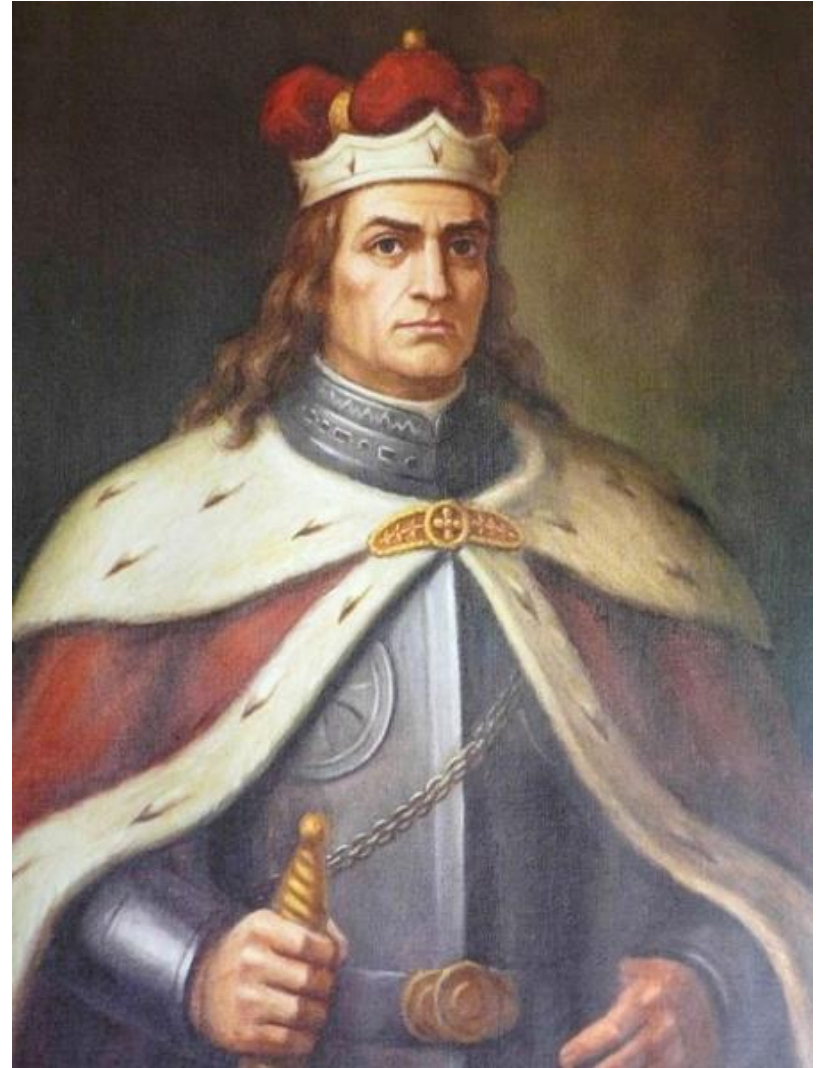
Władysław Jagiełło

- wielki książę litewski w latach 1377-1392,
- ze względu na zagrożenie ze strony Krzyżaków zawarł w 1385 r. w Krewie unię z Polską i, po przyjęciu chrztu i ślubie z Jadwigą Andegaweńską, w 1386r. został królem Polski;
- po okresie walk ze swoim bratem stryjecznym, Witoldem w 1401 r. przekazał mu tytuł wielkiego księcia,
- w 1409-11 r. toczył wojnę z zakonem krzyżackim,
- doprowadził do zawarcia nowej unii polsko-litewskiej w 1413 r. w Horodle, aby zapewnić synom dziedziczenie tronu polskiego,
- zapoczątkował panowanie dynastii Jagiellonów w Polsce.

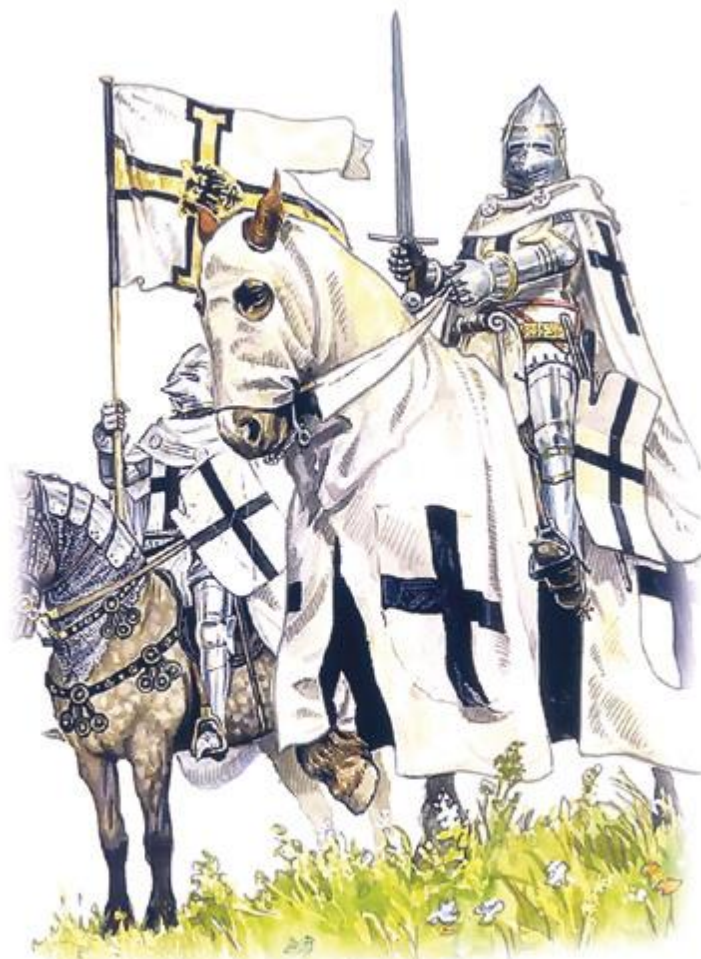
Wielki Książę Witold

- stryjeczny brat króla polskiego Władysława Jagiełły,
- brał udział w walkach z Moskwą, Złotą Ordą i Krzyżakami oraz w walkach o panowanie na Litwie,
- prowadził politykę polegającą na umacnianiu Litwy jako niepodległego i silnego państwa,
- Witold zmarł w Trokach, przekazując Władysławowi przed śmiercią władzę wielkoksiążęcą oraz wszystkie nadane mu przez króla ziemie.

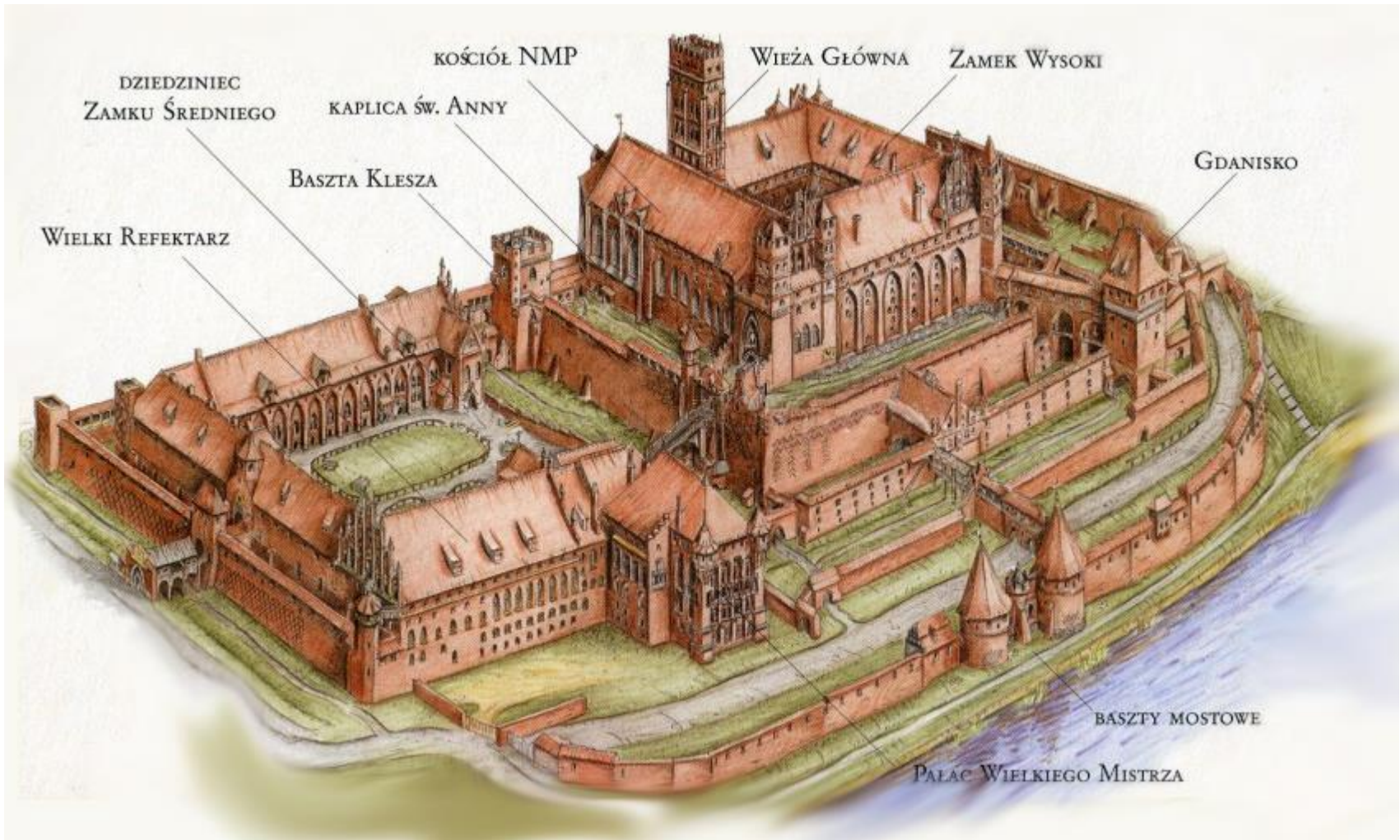
Wojna z zakonem krzyżackim

- Przyczyny wybuchu wojny;
 - Polska dążyła do odzyskania Pomorza Gdańskiego,
 - książę litewski Witold wsparł powstanie antykrzyżackie na Żmudzi,
 - Władysław Jagiełło obiecał pomoc Litwie wojnie z Krzyżakami.
- Wojna z Krzyżakami rozpoczęła się w 1409 r.
- Krzyżacy zajęli ziemię dobrzyńską,

Rycerze zakonnicy w okresie wojny polsko-krzyżackiej 1409–1411.

Zamek w Malborku

Kampania 1410 roku

Bitwa pod Grunwaldem

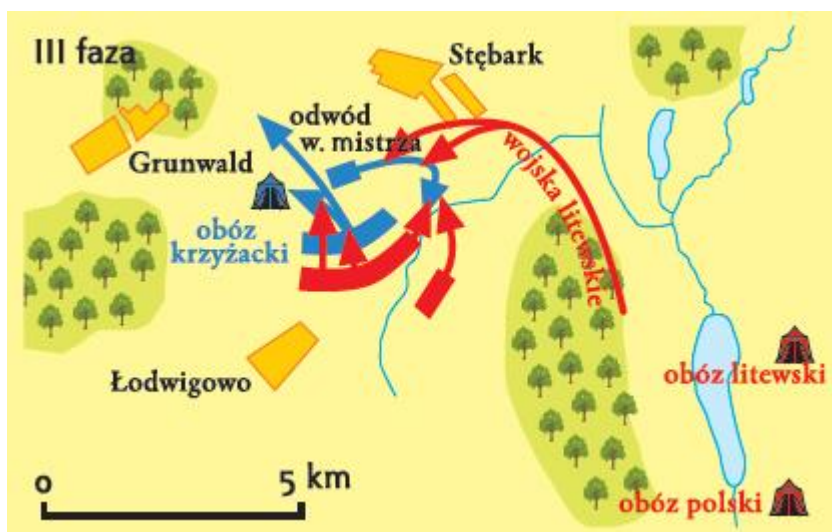
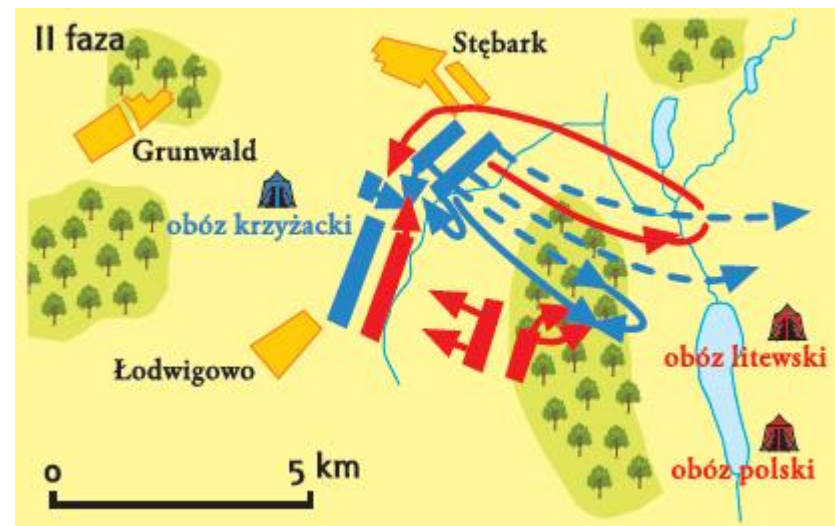
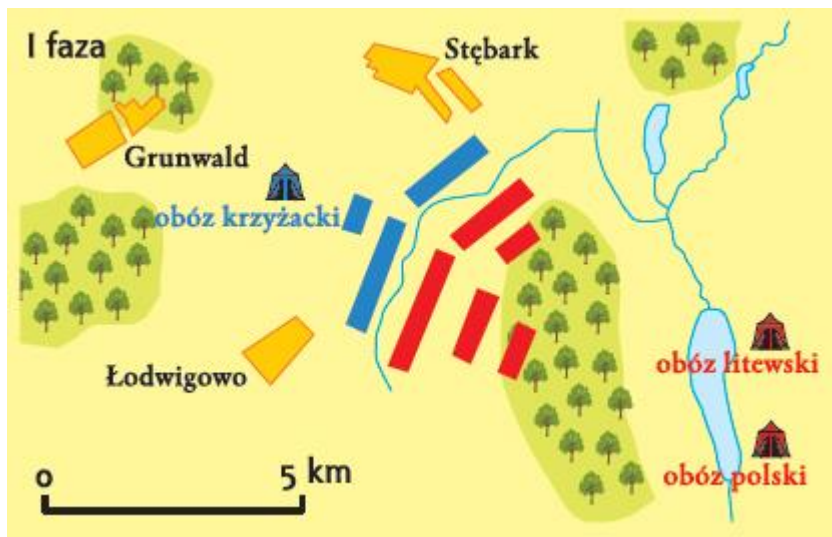
Bitwa pod Grunwaldem

- Do decydującej bitwy doszło 15 lipca 1410 r.
- Była to jedna z największych bitew średniowiecza (50 tys. uczestników)
 - armia krzyżacka została rozbita,
 - w bitwie poległ wielki mistrz zakonu Ulrich von Jungingen.
- Niepowodzeniem zakończyło się oblężenie Malborka.

„Ponieważ Krzyżacy zabiegali z uporem o zwycięstwo, wielka chorągiew króla polskiego Władysława, którą niósł chorąży krakowski, pod naporem wroga upadła na ziemię. Ale walczący pod nią, najbardziej zaprawieni w bojach rycerze, podnieśli ją natychmiast i umieścili na swoim miejscu, nie dopuszczając do jej zniszczenia. Nie dałoby się jej podnieść, gdyby jej nie byli bronili własnymi ciałami i orężem. Rycerze zaś polscy, pragnąc zatrzeć haniebną zniewagę, w najzaciętszy sposób atakują wrogów i kładą pokotem wszystkie te siły, które się z nimi starły.”

*Roczniki, czyli kroniki sławnego Królestwa Polskiego,
Jan Długosz, XV w.*

Bitwa pod Grunwaldem

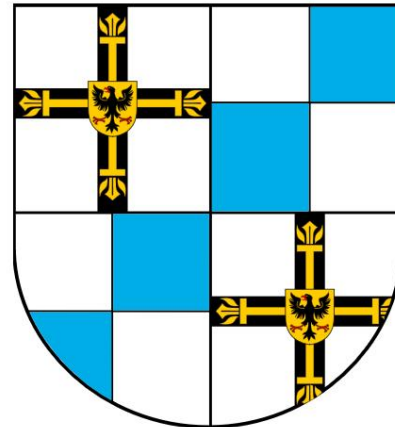
Bitwa pod Grunwaldem

Jan Matejko

Ulrich von Jungingen

- Wielki mistrz zakonu krzyżackiego w latach 1407-1410.
- zginął w bitwie pod Grunwaldem w 1410 r. dowodząc wojskami krzyżackimi.
- Ulricha von Jungingena zabił prawdopodobnie przedchorągiewny królewskiej chorągwi nadwornej Mszczuj ze Skrzynna
- Król Władysław Jagiełło polecił odesłać ciało z honorami do stolicy państwa zakonnego.
- Wielki mistrz został pochowany w kaplicy św. Anny na zamku krzyżackim w Malborku.

Pierwszy pokój toruński – 1411 r.

- Wojnę zakończył pierwszy pokój toruński w 1410 r.
 - Litwa odzyskała Żmudź,
 - Polska odzyskała ziemię dobrzyńską,
 - Pomorze Gdańskie pozostało przy państwie krzyżackim.
- Zwycięstwo pod Grunwaldem trwale osłabiło zakon krzyżacki.

Sobór w Konstancji (1414-1418)

Pokój toruński nie rozwiązał wszystkich spraw spornych między Polską a Krzyżakami. Obie strony zgodziły się więc podporządkować wyrokowi soboru;

- delegacji polskiej przewodził arcybiskup gnieźnieński Mikołaj Trąba.
- w delegacji polskiej uczestniczyli: Paweł Włodkowic i Zawisza Czarny,
- do historii przeszło wystąpienie rektora Akademii Krakowskiej – Pawła Włodkowica. W swojej mowie przedstawił on przykłady okrucieństw popełnianych w imię chryścianizacji na zajętych przez zakon ziemiach.
- sobór nie rozstrzygnął sporu polsko-krzyżackiego. Zwrócił jednak uwagę władców Europy na problemy ludności zamieszkującej obszary zajęte przez Krzyżaków.

Kronika Soboru w Konstancji, scena:
spotkanie uczonych, biskupów,
kardynałów i papieża Jana XXIII.

Paweł Włodkowiec

- Paweł Włodkowiec wybitny prawnik wykładał w Akademii Krakowskiej,
- bronił Polski w sporach z Krzyżakami,
- jako jeden z pierwszych Europejczyków potępił nawracanie pogan siłą,
- przyznał im też prawo do posiadania własnego państwa, co było wówczas całkowitą nowością
- (zob. poniższy tekst źródłowy).

"Nie wolno niewiernym, choćby nawet nie uznawali cesarstwa rzymskiego, zabierać państw ich, posiadłości lub przywilejów, ponieważ bez grzechu za sprawą Boga je posiadają, który to wszystko bez różnicy stworzył dla człowieka, którego ukształtował na swój obraz. (...)"

Fragment wystąpienie Pawła Włodkowica z Brudzewa na soborze w Konstancji

Unia w Horodle

- W 1413 r. została zawarta nowa polsko-litewska unia w Horodle;
 - ustanawiała unię personalną,
 - Polska i Litwa miały uzgadniać wybór nowego króla,
 - pięćdziesięciu rodom litewskim nadano polskie herby i przywileje

Unia Królestwa Polskiego i Wielkiego Księstwa Litewskiego, płaskorzeźba z cokołu pomnika w Lublinie.

Przywileje nadane szlachcie przez Władysława Jagiełłę

- Przywileje nadane przez króla Władysława Jagiełłę:
 - czerwiński (1422 r.),
 - warcki (1423 r.).
- Gwarantowały one ograniczenie samowoli królewskiej w zakresie wymiaru sprawiedliwości, podstawą wszelkich działań musiał być wyrok sądowy.
- Statut warcki stał się podstawą rozwoju gospodarki pańszczyźnianej w Polsce.
- Przywileje: jedlneński (1430) i krakowski (1433) wzmacniały pozycję szlachcica, który nie mógł zostać uwięziony ani ukarany bez prawomocnego wyroku sądowego.

ZAPAMIĘTAJ

- Ustrój Rzeczypospolitej szlacheckiej m.in. był wynikiem wyjątkowej pozycji szlachty, która wymuszała na królach różne przywileje. Ludwik Andegaweński wprowadził wolność podatkową szlachty (Koszyce, 1374 r.).
- W 1385 r., w Krewie podpisano unię polsko-litewską.
- Jej następstwem stała się koronacja w 1386 r. Władysława Jagiełły, ślub z Królową Jadwigą i początek panowania dynastii Jagiellonów w Polsce.
- Rządy Jagiellonów w Polsce to okres świetności, wzrostu znaczenia politycznego Polski i Litwy w Europie oraz sukcesów militarnych.
- W okresie rządów Jadwigi i Jagiełły narastał konflikt między zjednoczonymi Polską i Litwą a zakonem krzyżackim.
- Wynikiem tego konfliktu stała się bitwa pod wsią Grunwald rozegrana 15 lipca 1410 r., zakończona pełnym zwycięstwem Polaków i Litwinów.
- Pokój zawarty w Toruniu w 1411 r. nie w pełni wykorzystał dla strony polskiej odniesione zwycięstwo grunwaldzkie.
- Król Władysław Jagiełło nadał szlachcie kolejne przywileje

POWTÓRZ

- wyjaśnij znaczenie poznanych terminów,
- opisz poznane postaci,
- przedstaw okoliczności objęcia tronu polskiego przez Jadwigę,
- wyjaśnij przyczyny zawarcia unii polsko-litewskiej,
- wymień postanowienia unii w Krewie,
- opisz przyczyny i przebieg wielkiej wojny z zakonem krzyżackim,
- opisz przebieg bitwy pod Grunwaldem,
- przedstaw postanowienia pokoju w Toruniu,
- scharakteryzuj stanowisko polskiej delegacji na soborze w Konstancji,
- Opisz zasady współpracy ustalone w zapisach unii w Horodle,
- wskaż na mapie: granice Wielkiego Księstwa Litewskiego, Krewa, Horodło, Grunwald, Toruń,
- umiejsców na osi czasu daty: 1385 rok, lata 1409–1411, 1410 rok, 1413 rok,

ZADANIE

Proszę przeczytać tekst z podręcznika - „Unia polsko - litewska” str. 208 – 215.

Ćwiczenia sprawdzające (slajd 34) wykonujecie jako podsumowanie lekcji. Proszę o zastanowienie się nad treścią zadań i postawionych problemów.

Zagadnienia te opracowujecie ustnie.

Temat oraz notatkę wpisujemy do zeszytu.

Przypominam, że prezentacje umieszczone są na nowej stronie szkoły.

<http://sp77.edu.gdansk.pl> zakładka ZDALNE LEKCJE

<https://mapyonline.gwo.pl/> - na tej stronie znajdziecie historyczne mapy online.